

อภิธรรมกับการพัฒนาตนเองสู่สังคมสันติสุข

ผศ.พิเศษ สมบูรณ์ ตาสนธิ

ป.ธ. ๗, อภิธรรมบัณฑิต, พธ.บ.(บาลีพุทธศาสตร์),

ศษ.ม.(การศึกษานอกระบบ)

อภิธรรมในสังคมไทย

ถ้ากล่าวถึงอภิธรรม สังคมไทยส่วนใหญ่มองว่า เป็นบทสวดในงานอวมงคลที่พระนำไปสวดในงานศพ เพื่ออุทิศบุญให้กับผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว ส่วนสาระของอภิธรรมเป็นอย่างไรนั้น เข้าใจว่า สังคมส่วนใหญ่ ทั้งพระผู้สวดและคนฟัง ส่วนมากคงไม่เข้าใจสาระที่สวดนั้น จนกลายเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คุณค่าอภิธรรมในสังคมไทย คงเป็นแค่บทสวดเพื่อนำไปใช้ในงานอวมงคลเท่านั้น ซึ่งผู้สวดก็ไม่เข้าใจ คนฟังก็ไม่เข้าใจ คนตายก็ไม่รู้เรื่องด้วย แต่ถ้ามองในแง่มุมบวก อย่างน้อยก็เป็นสื่อกลางระหว่างคนเป็นที่มีความรักห่วงใยกับคนที่เสียชีวิตไปแล้ว และอุทิศบุญกุศลที่เกิดจากสมาธิที่ได้ฟังบทสวดให้แก่ผู้ที่เสียชีวิต

ด้านการศึกษาอภิธรรม ถ้าย้อนกลับไปสิบปีก่อน การศึกษาอภิธรรมนับว่าลำบากไม่น้อย อภิธรรมเป็นสถาบันหนึ่งของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (วัดมหาธาตุ) ผู้ที่มาศึกษาตั้งแต่จุฬอภีธรรมิกะตรี ถึงมหาอภิธรรมบัณฑิต ต้องเป็นผู้มีศรัทธาและความเพียรมาก เพราะผู้ที่จบไปแล้ว ไม่สามารถจะเทียบวุฒิการศึกษาได้

ต่อมา ในยุคการบริหารของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในสมัยแรก ท่านได้เห็นความสำคัญของอภิธรรม ได้มีมติเทียบวุฒิการศึกษาให้ผู้ที่จบมัชฌิมะอภิธรรมิกะเอก เทียบมัธยมศึกษาตอนปลาย และอภิธรรมบัณฑิต เทียบปริญญาตรี และมีการเปิดปริญญาตรีสาขาอภิธรรมขึ้น ทำให้วงการศึกษ

ศึกษาค้นคว้าอีกครั้งหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาอิทธิธรรมในสาขาต่างจังหวัด มีกำลังอ่อนแรงลงทุกปี มีแต่สำนักเรียนอิทธิธรรมและนักสอบ แต่นักเรียนนักศึกษาที่สนใจทุ่มเทกับการศึกษานั้นน้อยลงมาก (ดูจากผลสอบและประสบการณ์สอน)

อิทธิธรรมในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ถ้าย้อนถอยหลังไปก่อนปี ๒๕๕๐ พระไตรปิฎกคู่มือมีความหวังให้ผู้ศึกษาในระดับปริญญาตรี ได้ศึกษา ๔ หน่วยกิต คือ พระอิทธิธรรมปิฎกภาคเรียนที่ ๑ และ ๒ ภาคเรียนละ ๒ หน่วยกิต แต่มาในปีการศึกษาในยุคปัจจุบัน ลดลงเหลืออิทธิธรรมปิฎก ๒ หน่วยกิตเท่านั้น อิทธิธรรมปิฎก ๔๒,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรี มีการเรียนการสอน ๒ หน่วยกิตเป็นการยากมากที่จะให้นิสิต นักศึกษา รู้สาระในอิทธิธรรมที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ เป้าหมายของอาจารย์สอน มุ่งไปที่ว่าจะสอนอย่างไร ให้นิสิต นักศึกษาได้เกรดสูงๆ แทนคุณค่าจิตใจ

การศึกษาอิทธิธรรมในอนาคตในสังคมไทยมีแนวโน้มจะอันตรายกันไปไม่ช้า สมดังที่พระอรรถกถาจารย์กล่าวไว้ในอรรถกถาโมรธปุรณิ เอกกนิบาตอังคตตรนิกาย ว่า “เมื่อกาลเวลาผ่านไป ปริยัติย่อมเสื่อม ภิกษุทั้งหลายไม่สามารถจะทรงจำไว้ได้ ทรงจำแต่พระบาลี [พุทธพจน์] เท่านั้น เมื่อกาลเวลาผ่านไป ก็ไม่สามารถทรงจำพระบาลีไว้ได้ทั้งสิ้น พระไตรปิฎกก็ย่อมเสื่อมไปในบรรดาพระไตรปิฎกนั้น **อิทธิธรรมปิฎกจะเสื่อมก่อน (อันตรายาน)** ต่อมาพระสูตรจะเสื่อม และวินัยปิฎกจะเสื่อมเป็นลำดับ ในบรรดาอิทธิธรรมปิฎก ๗ คัมภีร์นั้น จะเสื่อมตั้งแต่ท้ายเป็นลำดับ คือ **ปฎิฐานจะเสื่อมก่อน^๑**”

คุณค่าของอิทธิธรรมอยู่ที่บาลี คุณค่าของบาลีเพราะมีอิทธิธรรม

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเข้าใจว่า ขึ้นตรงต่อมหาเถรสมาคม ส่วนอิทธิธรรมขึ้นตรงกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ (มจร) มันยากที่จะประสานกันได้ ยากที่จะไปคู่กันได้ในสังคมไทย โดยความเป็นจริงแล้วทั้งบาลีและอิทธิธรรมอยู่ร่วมกัน เปรียบเสมือนน้ำร้อน น้ำกับความร้อนคนละอย่าง แต่ว่าอยู่ร่วมกัน ดังพระมหาเถระทั้งหลาย ผู้แตกฉานในบาลีมีพระพุทธรูป

^๑ มหามกุฏราชวิทยาลัย, **พระสูตรและอรรถกถา อังคตตรนิกายเอกกนิบาต** เล่มที่ ๓๑, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย , ๒๕๓๖), หน้า ๑๖๘-๑๖๙.

มหาเถระเป็นต้น ได้ตั้งสูตร [ไวยากรณ์] แรกของการแต่งไวยากรณ์ไว้ว่า “**อตฺถ อภฺขรสมฺญาโต**”^๒ แปลว่า เนื้อความ (สภาวะธรรม) รู้ได้ด้วยอักษร ท่านอธิบายสูตร นี้ต่อไว้ว่า “โย โภจึ โลภียะ โลกุตฺตราชิเกโท วจนตฺถโถ, โส สพุโพ **อภฺขรเหว** สมฺญาเต”^๓. แปลว่า อรรถะของถ้อยคำมี ประเภทแห่งโลกียะ และโลกุตตระเป็นต้น ทั้งหมดรู้ด้วยอักษรเท่านั้น ท่านต้องการอธิบายบาลี ด้วยอภิธรรม ใช้ศัพท์ **อตฺถ** หมายถึง อรรถะนี้ คือ

๑. **โลกียธรรม** ได้แก่ โลกียจิต ๘๑ เจตสิกที่ประกอบ ๕๒ รูป ๒๘

๒. **โลกุตตรธรรม** ได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิกที่ประกอบ ๓๖ นิพพาน

๓. **อาทิศัพท์ คือ บัญญัติ หรือสมมติ** ที่เหลือจากโลกียะและโลกุตตระ (ต้องใช้เวลาเรียนให้ละเอียดอย่างน้อย ๖ เดือน)

ท่านย้าว่า สภาวะธรรมที่เป็นโลกียะ โลกุตตระ นิพพาน บัญญัติเหล่านี้ **ต้องรู้ด้วยอักษรบาลีเท่านั้น** ด้วยบทบาลีว่า “**อภฺขเรเหว**” แปลว่า (รู้) ด้วยอักษรเท่านั้น

พระเถระผู้แตกฉานในคัมภีร์ไวยากรณ์บาลีทั้งหลาย ก็เห็นความสำคัญของบาลี เพื่ออะไร เพื่อให้รู้อรรถะนั้นเอง เป้าหมายของการเรียนบาลีเพื่อรู้อรรถะ **เหตุผลอีกประการหนึ่ง**ที่บาลีมีส่วนสำคัญต่อการบรรลุมรรคผลนิพพานได้ เพราะภาษาบาลีเป็นภาษาของ **พระพุทธเจ้าทุกพระองค์** ดังที่พระอรรถกถาจารย์กล่าวไว้ในอรรถกถาสัมโมหวิโนทนี วิภังค์ ว่า “**ภาษามครเป็นภาษาพูดดั้งเดิมของคนต้นกัป, พระพรหม, คนที่ไม่เคยได้ยินคำพูดของบุคคลอื่น**”^๓ **“พระพุทธเจ้าทุกพระองค์”**^๔ [แปลเก็บความจากไวยากรณ์บาลีปทรูปลิติ]

เมื่อภาษาบาลี เป็นภาษาของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ นับว่าเป็นความหวังของปุถุชนอย่างเรา หากสะสมบุญไว้มากและมีโอกาสได้พบพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป ได้ฟังหลักธรรมซึ่งเป็นภาษาบาลีอีก คงจะง่ายและเข้าใจได้ดีเหมือนสารีบุตรและโมคคัลลานะ ซึ่งฟังบาลีไม่กี่ประโยค

^๒ พุทธปियมหาเถโร, **ปทรูปลิติ**, (กรุงเทพมหานคร : เฉลิมชาฎการพิมพ์, ๒๕๒๖), ข้อ ๑, หน้า ๑.

^๓ เช่น เด็กทารกที่คลอดใหม่ พยางค์แรกที่เด็กพูดได้ คือ อมมๆ แปลว่า แม่ๆ

^๔ พุทธปियมหาเถโร, **ปทรูปลิติ**, (กรุงเทพมหานคร : เฉลิมชาฎการพิมพ์, ๒๕๒๖), ข้อ ๖๐,

ก็สามารถบรรลุผลนิพพาน เพราะได้ฟังสะสมมาแล้วหลายชาตินับไม่ถ้วน ในภาษาบาลีที่พระอัสสชิกล่าวแก่สารีบุตร ล้วนเต็มไปด้วยอรรถแห่งหลักอภิธรรมทุกๆ บท (เย ธมมา เหตุปฺปภาวา ฯลฯ)

ปัญหาการศึกษาพระพุทธศาสนาในสังคมไทย

สังคมไทยเรียนบาลี ส่วนใหญ่เป้าหมายคือการเป็นพระมหาเปรียญ ผลที่ได้คือได้แค่บัญญัติหรือสมมติติดเป็นตัวตนขึ้นมา ปัญหาทางการศึกษา^๕ ของพระสงฆ์ไทยคือ

๑. นักศึกษาบาลีไม่ได้ศึกษาอภิธรรม
๒. นักศึกษาอภิธรรมไม่ได้ศึกษาบาลี
๓. ไม่ได้ศึกษาทั้งอภิธรรมและบาลี

เมื่อศึกษา เพียงอย่างเดียวมันก็เหมือนกับเราต้องการกินน้ำเย็น แต่น้ำไม่มีความเย็น กินแต่น้ำเปล่าธรรมดา ก็ไม่เข้าถึงอรรถรสของน้ำเย็น หรือผู้ที่ไม่ได้ศึกษาทั้งสองอย่าง เหมือนคนที่กระหายน้ำเย็น แต่ไม่ได้สัมผัสทั้งน้ำและความเย็น ได้เพียงแต่จินตนาการเท่านั้นเอง อาจถูกหรือผิดก็ได้

ทางออกของผู้ที่ไม่ได้ศึกษาทั้งสองอย่างก็มี คือต้องไปศึกษาพระไตรปิฎก หากไม่ศึกษาต่างคน ต่างสำนัก ปฏิบัติตามความคิดตนเอง ก็ไม่ใช่พุทธ กลายเป็นลัทธิไป ถ้าเส้นทางดำเนินไปผิด การเข้าถึงเป้าหมายที่พุทธองค์วางไว้ก็ผิดด้วย ดังนั้น ต้องศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกาเท่านั้น มิฉะนั้น ปฏิบัติเป็นเวลา ๑๐๐ ปีก็เสียเวลาเปล่า

ปัจจุบันพระไตรปิฎกถูกแปลเป็นภาษาไทย ซึ่งมีอยู่หลายฉบับ ปัญหาคือเมื่อผู้ศึกษาใหม่ เริ่มต้นศึกษาพระไตรปิฎกด้วยตนเอง ยากที่จะเข้าใจในสาระ เพราะสำนวนในการแปลเป็นภาษาไทยนั้น อ่านแล้วสับสนพอสมควร ที่ยากไปกว่านั้นก็คือ องค์ธรรมของหลักธรรมนั้นๆ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าพระพุทธองค์ตรัสว่า **จักขุ** ประสาท **จักขุ** วัตถุ **จักขุ** วิญญาณ **จักขุ** ทวาร

^๕ คำว่า “ศึกษา” นี้ หมายถึงศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ หรือตามอัธยาศัย ไม่จำเป็นต้องได้วุฒิปริญญาตรีก็ได้

จักขุสัมผัสผัสสะ จักขุสัมผัสผัสสเวทนา ธรรมที่สัมผัสหยุดด้วย**จักขุวิญญาณ** ธรรมที่เป็นปัจจัยให้เกิด**จักขุวิญญาณ** ดังนี้ เป็นต้น ทั้งหมดใช้ศัพท์ว่า**จักขุ**เหมือนกัน แล้วมันคืออะไร ทั้งหมดทำงานร่วมกันอย่างไร คำตอบมีอยู่ในอภิธรรม เพราะในอภิธรรมมีองค์ธรรม^๖ กำกับเสมอ

อภิธรรมในทัศนะของพระพุทธเจ้า

คนเราจะรู้ได้อย่างไรว่า เป็นคนดี หรือไม่ดี ลังเกตได้จากความกตัญญู นี่คือแนวคิดตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้ที่เราควรระลึกเป็นอันดับแรก คือ มารดา บิดา สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นพระบิดาของชาวพุทธทุกคน เพราะพระองค์เป็นผู้ทำให้เราเกิดใหม่อีกครั้ง คือเกิดในธรรม ทรงเป็นตัวอย่างว่าจะต้องตอบแทนพระคุณของพระมารดา มิใช่ของพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันเท่านั้น กล่าวได้ว่าเป็นพุทธประเพณีของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ในพรรษาที่ ๗ พระพุทธเจ้าทุกพระองค์จะต้องไปโปรดพระพุทธมารดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ การไปจำพรรษานั้นจะต้องนำสิ่งที่มีค่าที่สุดให้กับพระมารดา ทรงพิจารณาแล้วสิ่งที่มีค่าคือ อภิธรรมนั่นเอง

สาระของอภิธรรม

เนื้อหาของอภิธรรม พุทธองค์ได้นำไปตรัสสอนพระมารดาและเทวดา สรุปเหลือ ๔ ประการ เรียกว่า **ปรมัตถธรรม ๔** หมายถึง ความจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกฎของสังขม เป็นจริงอยู่อย่างนั้น คือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน

สรรพสิ่งที่มีชีวิต มีธรรมชาติอยู่ ๒ ประเภทรวมกันคือ รูป นาม หรือ ร่างกายและจิตใจ ๒ ประเภทนี้ต่างกันมาก แต่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เหมือนหลอดไฟกับแสงสว่าง

จิต เป็นนามธรรมประเภทหนึ่ง ที่จับต้องสัมผัสไม่ได้ด้วยกาย อยู่ในตัวเรา มีหน้าที่รับรู้ รู้สึก หรือสะสม ความเลว และความดี มีคุณสมบัติเป็นกลาง เหมือน น้ำเปล่า ที่ยังไม่ได้ปรุงแต่งด้วยรสชาติอื่นๆ จิตนั้นเกิดขึ้นโดยลำพังไม่ได้ ต้องทำงานร่วมกับเจตสิกเสมอ

^๖ องค์ธรรม คือ คุณสมบัติของสิ่งนั้นๆ เช่น ไฟ คุณสมบัติคือความร้อน เหล็ก มีคุณสมบัติแข็ง

เจตสิก เป็นนามธรรมประเภทหนึ่ง ที่เกิดร่วมและทำงานร่วมกันกับจิต เมื่อผลสมกับจิตแล้ว ทำให้จิตมีพลังงาน ชับเคลื่อนได้ มีหน้าที่ไปปรุงแต่งจิต (น้ำเปล่า) เหมือนเครื่องปรุงแกง มีพริก เกลือ น้ำตาล หอม เป็นต้น **เจตสิก มี ๒ ประเภท คือ ขาว (ดี) และ ดำ (เลว)** รวมทั้งหมดมี ๕๒ ชนิด

รูป/ร่างกาย เป็นธรรมชาติชนิดหนึ่ง ที่เป็นวัตถุธรรม มีหน้าที่ทำงานร่วมกับนามธรรมทั้งสอง คือ จิตและเจตสิก เป็นที่อยู่อาศัยของนามธรรม

เหมือนหลอดไฟ เป็นที่อยู่อาศัยของแสงสว่าง หรือพื้นดินเป็นที่อยู่อาศัยของต้นไม้ ทั้งสองจึงต้องอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ (อัญญมัญญปัจฉัย)

รูปและนาม มีลักษณะเปลี่ยนแปลงเสื่อมสลายไป ตามกฎแห่งธรรมชาติ คือเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เมื่อใครก็ตามไปยึดติด บังคับบัญชา ไม่ให้เป็นไปตามลักษณะดังกล่าว ต้องมีภาวะอย่างเดียวกัน ไม่มีภาวะอย่างอื่น นั่นคือทุกข้ออย่างแสนสาหัส เพราะไปบังอาจฝืนกฎของธรรมชาติ พระพุทธองค์จึงตรัสไว้ในมหาปริณิพพานสูตรว่า “อย่าเลยอาณนถ์ เธออย่า โสภเคราะห์ อย่าคร่ำครวญเลย เราบอกไว้ก่อนแล้วมิใช่หรือว่า ‘ความพลัดพราก (นานาภาโว) ความทอดทิ้ง (วินาภาโว) ความแปรเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น (อณฺเฏฐาภาโว) จากของรักของชอบใจทุกอย่าง จะต้องมิ ฉะนั้น จะพึงหาอะไรได้ จากที่ไหนในสังขารนี้ สิ่งที่เกิดขึ้น (ชาติ) มีอยู่ (ภุต) ถูกปัจจัยต่างๆ ปรุงแต่ง (สงฺขต) ล้วนแตกสลายไปเป็นธรรมดา (ปโลกธมฺม) เป็นไปไม่ได้ที่จะปรารถนาว่า ‘ขอสิ่งนั้นอย่าเสื่อมสลายไปเลย (ตํ วต มา ปลุชฺช)’”^๗

ดังนั้น การเรียนรู้รูปนาม จึงสำคัญอย่างมาก เพราะตัวเราแท้จริงแล้ว เป็นเพียงรูปนาม ชั้น ๕ เมื่อปัญญารู้ความเป็นจริงเช่นนี้ ย่อมคลายความยึดมั่นว่าเป็นตัวเป็นตน คำสอนเช่นนี้ไม่มีใครในโลกที่สอนธรรมชาติเหล่านี้ นอกจากศาสดาเอกของโลก คือ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น

นิพพาน เป็นเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา เป็นภาวะที่อยู่ในบุคคลที่พัฒนาจิตดีแล้ว ด้วยการทำความเพียร ๒ ประการ คือ

^๗ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๐๗/๑๕๔.

๑. ปรียัติ ได้แก่ การศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าเท่านั้น (ตามนัยเถรวาท)

๒. ปฏิบัติ ได้แก่ การปฏิบัติธรรมตามแนวแห่งสติปัญญาเท่านั้น ที่จะบรรลุเป้าหมายคือ นิพพาน หรือที่เรียกว่า เอกายนธรรม แปลว่า เป็นแนวทางเดียวที่ปฏิบัติถึงพระนิพพานได้ (ทางอื่นไม่มี)

เมื่อครบองค์ประกอบทั้งสอง อย่างถูกต้องและเพียรทำบ่อยๆ ภาวะชนิดหนึ่งจะเกิดในใจของเรา โดยอัตโนมัติ นั่นคือ ความเป็นอิสระภาพ สุข เป็นไท เหมือนการหุงข้าว ถ้ามีไฟ หม้อหุงข้าว น้ำและข้าวสาร ภาวะที่ข้าวสุกจึงเกิดขึ้น โดยไม่ต้องบังคับให้สุก ความเป็นอิสระภาพภายในใจเรา ไม่เป็นทาสต่อปัจจัยภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสอีกต่อไป เมื่อจิตมีอิสระภาพ ความสุขที่แท้จริงก็ปรากฏขึ้น

สาระพระอภิธรรมกับการพัฒนาตนเองสู่สังคม

ปัญหาในสังคมปัจจุบันมีมากมาย จนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา ตามแก้ไม่ทัน ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในการแก้ปัญหา ไม่ว่าจะป็นนักวิชาการทางสังคม การศึกษา วัฒนธรรม นักการเมือง มักจะแก้ปัญหาปลายเหตุ เช่น กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ จนถึงกฎหมาย สูงสุดคือ รัฐธรรมนูญ จนมาทะเลาะกันว่า จะต้องใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ หรือ ๒๕๕๐ รัฐธรรมนูญนั้นถือว่าเป็นความจริงขั้นสมมติ (สมมติลัจจะ) เป็นไปจริง ตามเงื่อนไขของสังคม ต่อให้จะพัฒนาไปกี่ฉบับ คนที่คิดอกุศล โดยมีโลภะ ความยากเป็นสมุฏฐาน ก็ต้องเลี้ยงหรือหาช่องกฎหมาย ทำให้ถูกกฎหมายบทยัญญติ แต่อย่าลืมน่า กฎธรรมชาติ หรือกฎแห่งกรรม ใครเลี้ยงไม่ได้ แม้แต่พระพุทธเจ้ายังเลี้ยงผลแห่งกรรมไม่ได้ ตัดกรรมก็ไม่ได้ แล้วใครจะหนีกฎธรรมชาติหรือกฎแห่งกรรมได้

ถ้าสังคมไทยมีแต่แก้บทกฎหมาย กฎระเบียบอย่างเดียว คงหาทางออก หรือหาวิธีแก้ปัญหาสังคมไม่ได้แน่นอน

วิธีการแก้ปัญหาสังคม สังคมไทยนิยมและให้คุณค่ากับทฤษฎีทางตะวันตก โดยเฉพาะบัญญัตินิยม เรียบแบบกฎหมายของประเทศทางตะวันตกที่เจริญแล้ว(ปัจจุบันกำลังเสื่อมโทรม) มาเป็นแบบกฎหมายของชาติไทยเรา มองข้ามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ได้เสนอทางออกสังคมโลกไว้นานแล้ว หลักธรรมที่เรามองข้ามไม่สนใจ เพราะผู้ศึกษาพระพุทธศาสนา

ใหม่ พอเวลาผ่านไปก็ลืม ไม่สนใจหลักธรรมนั้น หลักธรรมนั้นคือ **ทิริ และ โอดตปปะ** ธรรม ๒ ประการนี้ ในอภิธรรม กล่าวว่าเป็นเจตสิกที่มีหน้าที่ไปปรุงแต่งจิต (สังขารขันธ์)

ทิริ เมื่อไปปรุงแต่งจิต ก็ทำให้จิตผู้นั้น มีความละเอียดต่อบาป หรือความชั่ว ที่คิด หรือทำไปแล้ว เหมือนเห็นของสกปรก แล้วขยะเขยง ไม่เข้าใกล้ และไม่แตะต้อง

โอดตปปะ เมื่อไปปรุงแต่งจิต ก็ทำให้จิตของผู้นั้น มีความกลัวต่อบาป หรือผลของบาปที่ทำไปแล้ว เหมือนกลัวต่องูที่มีพิษร้าย ไม่กล้าที่จะเข้าใกล้ เพราะกลัวต่อพิษของงู ว่ามีผลถึงความตาย

ทิริและโอดตปปะทั้งสองนี้ สามารถควบคุมสังคมได้ดีกว่า กฎหมาย

พระพุทธองค์ตรัสธรรม ๒ ประการนี้ว่า “ **ภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๒ ประการนี้คุ้มครองโลก คือ ทิริ และ โอดตปปะ**”^๘

สังคมไหนก็แล้วแต่ในโลก ไม่มีทิริและโอดตปปะ รับรองว่ามีแต่เกิดปัญหาวุ่นวาย ยิ่งแก้ยิ่งพัวพัน ยิ่งแก้ยิ่งเกิดปัญหา เพราะเราแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แก้ปัญหาที่ตัวหนังสือ หรือ บทบัญญัติ **ความจริงแล้ว ตัวหนังสือหรือบทบัญญัติ ไม่ได้มีปัญหากับใคร**

ดังนั้น การแก้ปัญหาที่ถูกต้อง หรือแก้ปัญหายั่งยืน ต้องแก้ที่จิตใจของมนุษย์ ว่า จะทำอะไรให้ทุกคนโดยเฉพาะผู้นำสังคม มีจิตสำนึกที่ดี **จะทำอย่างไรให้องค์กรต่าง ๆ หรือสังคม มีทิริและโอดตปปะให้ได้ ใครมีบทบาทที่จะสร้างสิ่งเหล่านี้ ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ต้องริบเร่งให้เป็นนโยบายขององค์กร สังคม และประเทศ ธรรม ๒ ประการ คือ ทิริและโอดตปปะ(จริยธรรมคุ้มครองโลก) นี้แหละ คือทางแก้ปัญหายั่งยืนของสังคม**

^๘ วจ.ทุก. (ไทย) ๒๐/๙/๖๓.

บรรณานุกรม

- พุทธบัญญัติมหาเถร. **ปทรูปลิตุธิ**. กรุงเทพมหานคร : เฉลิมชาฎการพิมพ์ ๒๕๒๖.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สุตตันตปิฎก (เล่มที่ ๑๐)**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- _____. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สุตตันตปิฎก (เล่มที่ ๒๐)**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. **พระสูตรและอรรถกถา อังคุตตรนิกายเอกนิบาต เล่มที่ ๓๑**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิพร, ๒๕๒๖.

<http://images.google.co.th/imglanding?q>